

ЯН КОПЧЕВСКИ МАРМОТ

Превод от полски: Тр. Пухлев, 1962

chitanka.info

Въвеждането на автоматична гранична служба в Татрите беше сензацията на сезона. По граничните пропускателни пунктове сега можеше да се срещне същество, наречено от конструкторите му с поетичното название „Окото на Татрите“. Това беше експериментална кибернетична машина, която изпълняваше при тежките планински условия длъжността на граничен пазач.

И ние, в тон с общата мода, преди да се завърнем от лятна ваканция, решихме да се запознаем лично с новия жител на планината. Така си избрахме маршрута, че да минем през граничния проход Гладке и да стигнем на словашка територия. А вечерта щяхме да се върнем през пролома Врота Халубинского и да стигнем до Морско око. Искахме да минем през Врота Халубинского, защото, както съобщаваше от известно време печатът в Закопане, там се бяха появили мармоти. Тези рядко срещани в Татрите животни се крият от човешкия поглед, но за тяхното все по-често появяване съобщаваше в своите кибернетични рапорти съвестният „служител“ на автоматичната гранична служба при Врота Халубинского. Може и на нас да ни се случи да срещнем мармот. При тази мисъл ние много се зарадвахме. Би било много интересно: в един ден да опознаем и загиващата, и най-новата фауна на Татрите...

Екскурзията обещавахе да бъде прекрасна. Двамата с Анка, отпочинали добре, с отлично настроение, тръгнахме на разсъмване от Хала Гоншеницова. Преди да напуснем хижата, в канцеларията на граничната служба се снабдихме със специални жетони, които щяха да ни служат като пропуск пред автоматите. Дългата инструкция, с която трябваше да се запознаем, осведомяваше подробно как трябва да се държим при срещата ни с „Окото на Татрите“. Инструкцията имаше служебен характер, като във всяко изречение се чувствуваше желанието да се вдъхне доверие и симпатия към „изпълняващите отговорна функция автомати на граничната служба“. Авторите на инструкцията се опитваха да избягнат названието „автомати“. Това определение можеше да бъде добро за телефонните автомати, но не и за „Окото на Татрите“. Обаче, за да не се употребява изцяло названието на „Окото на Татрите“, което понякога би звучало смешно (например: „Окото на Татрите“ приканва да се спрете, като издига дясната си ръка нагоре...), авторите на инструкцията си бяха послужили със съкращението „О. Т.“.

Туристите обаче бяха измислили вместо това съкращение галвовното название „Войтек“, което беше прието от двете страни на Татрите.

И така, нашите два жетона, предназначени за Войтек, ни даваха право за еднократно преминаване на границата към Чехословакия. Друг чифт жетони ни даваше право да се върнем не по-късно от 24 часа. Разбира се, издавани бяха и друг вид жетони, за по-дълго пребиваване, за няколкократно преминаване на границата.

Офицерът на граничната служба, който присъствуваше при издаването на жетоните, разпитваше за някои подробности и в зависимост от отговора посягаше към един или друг вид жетони. Едновременно той напомняше, че автоматите контролират не само преминаването на границата, но и „обръщат също внимание“ за съответното държане в планината, както и на това — туристите да не пренасят през границата предмети, които трябва да бъдат обмитявани...

— Вие трябва да разучите специалните наредби относно граничното движение така добре, както нашите функционери — предупреди офицерът — и тогава ще избегнете нежелателните недоразумения.

— Разбира се, че нежелателни — подхвана с леко обиден глас един от туристите. — Всичко с тях трябва да се върши формално, според устава, иначе може да се случи нещо лошо. Няма нищо неприятно от тези кибернетични магарета.

Не поддържах разговора. Тази обида по адрес на работливите същества ме жегна малко. Впрочем бяхме слушали много разкази в хижата за навиците на Войтековците, така че не очаквах да чуя нещо повече. Разбира се, всичко това беше клюкарска информация. Една гражданка се оплакваше, че „той“ я следял на всяка стъпка и викал да се спре (от инструкцията се виждаше, че О. Т. не издават никакви гласове. Те разговарят с туристите чрез оптична сигнализация, а с разпоредителната централа са свързани с радиоапаратура). Друг твърдеше, че Войтек искал насила да го вкара в дола, но той му избягал (а в инструкцията се казваше ясно, че О. Т. никога не прилага сила и че в случай на непослушание от страна на туриста, той вкарва в действие филмова апаратура, която регистрира неизпълнението) —

останалото се извършва от Централата на граничната служба, след като бъде уведомена.

Вървахме бавно с Анка, за да отминат другарите ни, които вдигаха голям шум. Слънцето беше се издигнало вече нависоко, когато приближихме към планинския проход. С интерес търсехме пазача. Забелязахме го далеко. Стоеше самотен. Наистина Войтек правеше впечатление на загубен в това чуждо за него обкръжение.

— Колко ли му е горещо! — със съчувствие въздъхна Анка.

— Не се страхувай. Термостатите му не допускат да стане пренагриване.

Когато вече бяхме на около 50 метра, „той ни усети“. Обърна се фронтално и след малко запали жълта светлина, която, според инструкцията, означаваше „приближи се“. Щом стигнахме съвършено близо до него, дясната му ръка се издигна нагоре и пламна червен сигнал — „стой“.

А когато спряхме, ръката, която завършваше с нещо като касичка, се отпусна към нас. Движението напомняше напълно жеста на уличен събирач на суми за благотворителна цел.

Едва сега се сетихме за жетоните. Анка започна трескаво да рови в раницата, а аз отстъпих няколко крачки, за да запечатам на снимка този момент. Ръката на автомата веднага се върна в първоначалното положение и се запали жълтата лампа — „приближи се“.

— Защо го дразниш! — осъди ме Анка.

— Искам да ви фотографирам заедно.

— Преди да го фотографираш, сам ще бъдеш филмиран за непристойно държание.

— Та аз отстъпвам. Не съм прекрачил границата!

Най-после жетоните бяха пуснати в „касичката“. „Поглъщането“ продължи няколко секунди. Анка констатира, че този момент е необходим, за да бъде определена нашата самоличност и за лична ревизия. Стояхме пред Войтек послушно и очаквахме сигнал, който ни позволява да продължим. След малко блесна зелена светлина и ръката направи движение към границата. Това беше мил жест, дори като че ли приятелски. Тръгнахме.

Трагедията започна след обяд. Пред нас беше последната част от пътя за връщане до границата — едночасово изкачване на Врата Халубинского. Вече щяхме да тръгнем към прохода, когато Анка с

ужас констатира, че не може да намери жетоните за връщане. Претърсихме раниците — безрезултатно. Положението не беше весело. Трябваше да се „нарушава границата“ или да се върнем и да търсим изгубените жетони. Омърлушени, тръгнахме бавно нагоре. Анка беше неутешима. Дори перспективата, че можем да срещнем мармоти, не можеше да я развесели. Аз се опитвах да разглеждам въпроса от неговата хумористична страна.

— Ще видиш, че Войтек няма да ни пусне. Ще ни заповяда да се върнем обратно на чехословашка територия!

Право да си кажа, не бях възхитен от перспективата да играя ролята на контрабандист във филм, снет от очакващия ни горе Войтек. Такива филми се включваха във филмовите хроники и се прожектираха в кината в Закопане. Трябва да се подчертае, че това беше прекрасна форма за осмиване на недисциплинираните туристи. И ето на, ние двамата с Анка щяхме „да се появим на екрана“. Неприятна перспектива. Всички познати ще ни се смеят. Може би и двамата мислехме именно за това, изкачвайки се бавно към Войтек.

На всяка цена исках да измисля нещо, което би попречило да станем герои на такъв филм! Как да надхитря Войтек? Как да се промъкнем? Не можеше и дума да става да се премине границата по околен път. Първо, настъпваше здрач и, второ, по всяка вероятност ще се натъкнем на друг автоматичен пазач. Започнах да си припомням всички чути вчера разкази за измамване на Войтек.

От Врота Халубинского ни дяляха още най-много 200 метра изкачване. Разстоянието, което ни делеше от прохода, намаляваше с всяка крачка. Казах на Анка да спрем. Седнахме, без да говорим. Стана студено. Мъглата започна да пълзи надолу от върховете и след малко не се виждаше нищо на няколко крачки от нас.

— Той вижда ли в мъглата? — попита Анка.

— Разбира се, така, както радарът. В това отношение той надминава всички ни.

— Но не може да ни филмира в тъмнината — опитваше се да се успокои Анка.

— За съжаление, с инфрачервени лъчи може.

Изведнъж съвсем ясно дочухме стъпки. Трябва да си призная, че ми стана неприятно. Много бързо се губи сигурност, когато човек има нечиста съвест...

— Идва към нас.

— Усмихни се като за филм — опитвах се да се шегувам.

Стъпките се чуваха все по-близо. И... от разкъсващата се мъгла се разнесе глас:

— А мляко не искате ли?

След една секунда се показа едно момче с котелче.

— Какво правиш тук? — извиках аз.

— Ще си купите ли мляко? — повтори въпроса си то.

Разбира се, че купихме. Пиеше ни се. Момчето седна отстрани. Оказа се, че то всеки ден продава мляко на туристите край прохода. Сега слязло надолу, защото измръзнало.

— А горе ли е автоматът? — попитах предпазливо.

— Кой, оня, железният ли? Ами че ако са го поставили, там е — отвърна то пренебрежително.

— Ей как, пуца ли те на тази страна?

Момчето се закиска.

— Ами че пуца, защо да не ме пуца...

— И така, без жетони?

— Ами че без — каза то така свободно, като че ли това беше нещо естествено.

— Я не се шегувай — без жетони никой не може да мине. А ако премине, ще бъде заснет на филм, а след туй ще трябва да плаща глоба.

— Аз там от този, железния, не се страхувам. Истината ви казвам — уверяваше момчето. — А вие какво... Контрабанда ли носите? — И то ни погледна подозрително.

Трябваше да отхвърлим гордостта от сърцата си и да се изповядаме за нещастиято, което ни сполетя. Момчето ни изслуша, помисли малко и спокойно реши.

— Изпийте още по четвърт мляко и ще ви прекарам.

Разбира се, че изпихме. След малко тръгнахме на път. Виждаше се, че Анка си възвръща веселото настроение. Тя разпитваше нашия придружвач, какви начини има срещу „железния“, но момчето мълчеше упорито. Заприказвахме го за мармотите. В отговор то само се засмя. Продължихме да вървим мълчаливо.

Сигурно се интересувате как свърши всичко това. Съвършено смешно и неочаквано. Когато вече бяхме на самия преход, нашият

водач ни каза да се спрем и сам отиде напред. Вятърът беше разнесъл мъглата. Тогава забелязахме пред нас очертанията на Войтек. От държанието му личеше, че вече нещо „души“, но не изпращаше никакви сигнали. Изведнъж се разнесе късо пронизително свистене.

— Мармоти — прошепна Анка и се заоглежда.

Това обаче не бяха мармоти. Нашият водач майсторски имитираше техния глас. Той повтори свистенето втори път, трети път. Неочаквано автоматът се обърна кръгом и започна да отстъпва встрани от прохода. Водачът ни повика с ръка.

След малко слизахме вече надолу по пътеката на Морско око. Обърнахме се още веднъж, за да махнем с ръка за прощаване на нашия спасител.

— Ех, имахме щастие, че срещнахме този хитър „мармот“ — обадих се аз след малко.

— Но все пак жал ми е за Войтек, че позволи така да го изиграем — със съжаление констатира Анка. — Но и досега не разбирам в какво се състои работата. Да не би той да се е уплашил?

— Сигурно това свистене е вкарало в действие някаква предвидена от конструкторите връзка — опитвах се да обясня, — казват, че Войтековците умеят да избягват заплахите. Ако чуят характерното ехо от свличащи се каменни лавини, те се отдалечават.

— Ех, но каква заплаха може да представлява мармотът за Войтек? Трябва да се предположи точно обратното — животното би могло да се страхува от такова чудовище.

Продължихме да вървим мълчаливо, мислейки за чудноватото държание на робота.

— Сетих се — извиках изведнъж. — Конструкторите на Войтек сигурно са били истински любители на татранската фауна и тези качества те са придали на своето дете. Когато чуе свистенето на мармота, Войтек веднага се отдалечава, за да не плаши страхливите животни.

— Но все пак неприлично е от наша страна, че изиграхме този „симпатичен момък“ — подчерта Анка.

Въпреки всичко обаче автоматичната гранична служба не позволи да бъде изиграна. След като пренощувахме в Морско око, на следващия ден се завърнахме в Закопане и в къщи намерихме покана да се явим в Централата на граничната служба. Било установено: през

последните 24 часа не са постъпили радиосъобщения от нито един Войтек, че е приел нашите жетони за връщане.

В централата разказахме нашето приключение и срещата с мармота, който улесни преминаването ни. За момчето не споменахме нищо. Тази история предизвика веселост, а нас ни спаси от наказанието за неспазване на правилника.

— Ще е необходимо нашите служители да станат нечувствителни към свистенето на мармота — каза комендантът.

От този момент вестниците престанаха вече да пишат за мармотите, които се появяват в района на Морско око.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 2 от 1962 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.